

zorgleerlingen zijn, maar dat er wel vaak zorgleerlingen in alfabetiseringsklassen zitten omdat het als de laagste onderwijsvorm wordt gezien.

Er zit meer in dan je denkt
ISBN 90-5819-160-5
Bestelnummer: 160-5
Prijs: € 54,50

Schriftelijk bestellen bij:

Uitgeverij Partners
Postbus 8639
3009 AP Rotterdam
fax: 010-4071644
www.uitgeverijpartners.nl
e-mail: partners@ced.nl

Vit het veld

In het vorige nummer van ALFA-NIEUWS (2002, no 1) gaven Carry van de Guchte en Henny Jellema hun mening over de inzet van de NT2-bloks Woordenschat van Stenvert. Naar aanleiding van die discussie ging Henny zich steeds meer afvragen waarom nu eigenlijk de woordenschat van de Stenvert-bloks wel begrepen en geleerd wordt door haar leerlingen (moeilijk lerende ISK-leerlingen van de Lieven de Keyschool) en waarom de woorden en de tekst van De meester die niet kon schrijven (De krant in de klas – ALFA-NIEUWS 2001 no. 4) niet. In onderstaand fragmenten geeft Henny zo gedetailleerd mogelijk weer hoe zo'n interactie met enkele zorgleerlingen verliep.

Interacties met zorgleerlingen

Henny Jellema

Lieven de Keyschool - Haarlem

Fatima en Abdullah zitten respectievelijk zes maanden en vier maanden bij mij in de klas.¹⁾ Ze hebben beiden iets bijzonders: Fatima is zo'n leerling die heel lang op de vraag : "Hoe heet je?" met "Ja" heeft geantwoord en Abdullah probeert een taalgenoot van hem (Morsal) alles te laten tolken. Fatima heeft bij een test de kwalificatie "zeer zwakke motoriek" gekregen, met het advies haar veel te laten kleuren. Ze stottert ernstig.

Het technisch lezen van het verhaal *Van de meester die niet kon lezen* (een gedeelte daarvan is hiernaast nogmaals afgedrukt) levert eigenlijk geen problemen op. Hoewel Fatima ook stottert met lezen komt ze er toch wel uit.

Dan vraag ik: "Hier staat 'meester'. Wat is een meester?"

Ik: "Kijk hier, lees maar: Er was eens een man die niet kon lezen. Het gaat hier over een man."

Ik wijs naar mezelf en vraag: "Ben ik een man?"

Beide leerlingen zeggen niets en hun

lichaamstaal (ogen, gezicht enz.) lijkt erop te wijzen dat ze geen idee hebben van wat ik bedoel. Dus ik wijs weer op mezelf: "Ik ben een vrouw en meneer Goverse - weten jullie wie meneer Goverse is? - is een man. Meneer Stoel is ook een man en juffrouw Arenda is een vrouw". (Let wel: Dit wordt heel vaak in de klas genoemd. Dit soort algemeenheden verwoord ik dagelijks tegen een ieder die bij me in de buurt komt.)

Ze reageren met een vriendelijke blik, maar "komen niet dichterbij." Nog maar eens..

Ik: "Is een meester een man of een vrouw?"

Ze reageren niet.

juffrouw Arenda, de school?"
 Ja, een aantal leerlingen reageren en knikken.
 Fatima kijkt naar de andere leerlingen en knikt
 dan ook van ja. Abdullah vraagt iets aan
 Morsal.
 Ik: "Morsal, wat vraagt Abdullah?"
 Morsal: "Hij vraagt waar gaat dit over?"
 Ik: "In een school zijn boeken, schriften enz.
 Heeft deze man in ons verhaal dat?"
 De andere leerlingen zeggen nee, Abdullah en
 Fatima doen niet meer mee. Dus ik richt mij
 speciaal tot Fatima.
 Ik: "Die meester kan niet lezen. Is dat niet raar,
 een meester die niet lezen kan? Fatima, een
 meester die niet lezen kan? Hoe zit dat?"
 Fatima: "Ja".
 Abdullah draait zich weer naar Morsal en vraagt
 iets in rap Afgaans.
 Morsal antwoordt en ik vraag hen wat ze
 zeggen.
 Morsal tegen Abdullah: "Zeg maar, dat is raar".
 Ik: "Ja, dat is raar. Waarom doet die meester
 dat dan?"
 Ze kijken me diepzinnig aan.
 Ik: "Ik ben juffrouw op deze school. Waarom
 doe ik dat?"
 Dan komt Melek erbij staan.
 Ik: "Melek, waarom ben ik hier juffrouw, wat
 denk je?"
 Melek haalt haar schouders op.
 Ik: "Voor mij is dit werk. Waarom werken
 mensen? Abdullah, Fatima, waarom werken
 mensen?"

Ze zeggen niets, denken zo te zien keihard
 over een goed antwoord.
 "Melek, waarom werkt jouw vader?"
 Melek denkt even na en ik maak een geld-
 gebaar met mijn vingers.
 Melek stralend: "Geld!"
 Ik: "Juist, om geld te krijgen".

Ik: "Abdullah, jij moet elke dag de krant rond
 brengen? Waarom doe je dat?"
 Abdullah draait zich weer naar Morsal, maar ik
 hou hem tegen en herhaal: "Abdullah jij moet
 elke dag de krant rond brengen van je vader.
 Waarom?"
 Abdullah: "Dat moet vader".
 Ik: "Fatima, waarom gaat Abdullah elke dag de
 krant rondbrengen?"
 Fatima: "Ja".
 En dan zwiept Brauli, elke dag te laat, maar
 zwierig als altijd de klas binnen.
 Ik: "Goedemorgen, Brauli. Waarom werken de
 mensen?"
 Brauli: "Ha, anders heb je geen geld!"
 Ik: "Dus waarom werk ik?"
 Brauli, flamboyant en sfeermakend: "Oh jij
 verdient niet zoveel, maar jouw auto is mooi".
 (Hij weet donders goed dat hij en ik het zo
 "over wéér te laat" gaan krijgen, de
 rasversierder!)
 Kijk, ik heb wel wereldwijze leerlingen
 maar Abdullah en Fatima volgen dit gesprek
 allang niet meer.

De tweede interactie die Henny beschrijft, is een gesprek dat gevoerd wordt naar aanleiding
 van het invullen en leren van woordjes uit de Stenvertbloks.

Bladzijde 1 (van het NT2-blok Woordenschat A,
 Stenvertbloks, Bekadidact, Baarn).
 Ik: "Wat staat hier Fatima? Vouwen. Juist.
 Zie je het plaatje? Wat doet het meisje?
 Vouwen. Ga jij eens vouwen. Hier is een stuk
 papier. Abdullah, ga ook eens vouwen. Goed
 zo. Een keer vouwen, twee keer vouwen. Zeg
 eens na jongens: vouwen."
 Ik laat ze het woord zeker vijf keer herhalen.
 Vooral voor Fatima, met haar spraakgebrek, is
 het herhalen van een woord zichtbaar prettig.
 Nadat ze het een keer goed gedaan heeft zie je
 haar zelfvertrouwen groeien.
 Ik wijs naar de bloes van Fatima.
 Ik: "Fatima, kun je de bloes ook vouwen? Als je
 klaar bent met strijken? " (Ik doe de
 strijkbeweging voor.)
 Fatima lacht en zegt: "Ja, zo vouwen."
 Ik: "Abdullah, ga jij in jouw huis strijken en
 vouwen?"

Hij kijkt me even aan.
 Ik zeg: "Jij, strijken en vouwen?"
 Hij schudt zijn hoofd en lacht.
 Ik: "Gaat jouw mama vouwen? "
 Abdullah: "Ja, mama en zuster."
 Ik: "Fatima, moet jij thuis strijken en vouwen?"
 Fatima knikt. (Ik laat het emancipatie-vraagstuk
 voorlopig voor wat het is; Ciska Dresselhuys is
 tenslotte ver uit de buurt.)
 Ik: "Wat doe je eerst? Strijken, vouwen en
 wassen."
 We doen 1,2,3. Wat komt eerst. Ze antwoorden
 prompt goed en geven mij het gevoel dat ze
 weten waar we het over hebben.
 Ik wijs nog eens naar het meisje in het
 Stenvertblok: "Wat is zij aan het vouwen?"
 Fatima kijkt naar een stuk papier: "P-p-p—p-
 papier".
 Ik: "Goed zo. Kun je papier ook strijken? "
 Fatima schudt haar hoofd.

Abdullah schudt met zijn handen, maakt een vuur".
gebaar van zich branden en zegt dan: "Kan niet

Nog een voorbeeld:

We zijn nu op bladzijde 25. Er staan een paar kinderen afgebeeld. Hun gezichten hebben een verschillende uitdrukking. Voor me zitten vier leerlingen. Melek, Mustafa, Fatima en Abdullah.

Ik: "Moet je kijken. Dat ene kind kijkt heel blij en die andere? Hoe kijkt die?"

Melek: "Boos".

Ik: "Boos? Kijk eens goed jongens. Is dat boos? Wat is er hier aan de hand? Fatima lees het woord eens dat bij dat andere kind staat".

Fatima: "Minder".

Ik: "Is dit kind minder? Kun je zeggen dat meisje is minder?"

Abdullah: "Minder is niet goed".

Ik: "Waarom niet?"

Abdullah: "Meer is goed".

Ik: "Waarom?"

Mustafa: "Een heeft veel, die niet veel".

Ik: "Aha, die een heeft meer en die ander heeft minder. Hier Fatima, een stapel schriften. Jij geeft meer aan Melek en minder aan Mustafa.

Hoe kijkt Mustafa nu? Boos? Nee, niet boos. Dit heet verdrietig. Abdullah wanneer kijk jij verdrietig? Als de bus te laat is of als je een kadootje krijgt?

Fatima, ik zeg tegen jou "die som is fout", kijk je dan blij of verdrietig?"

Fatima: "V-v-v-v-v-verdrietig."

Ik: "Kijk eens verdrietig. Kun je dat?"

Fatima probeert het en we lachen allemaal,

En zo teuten en TPR-ren wij ons vrolijk door de Stenvert-bloks.....

¹) Om privacy-reden zijn de namen van de leerlingen veranderd.

Naschrift

van Jeanne Kurvers en Ineke van de Craats

NT2-specialisten, respectievelijk verbonden aan MMS Babylon van de Katholieke Universiteit Brabant en aan de afdeling Toegepaste Taalwetenschap van de Katholieke Universiteit Nijmegen.

Uit deze fragmenten krijgt men de indruk dat het lezen en begrijpen van de tekst over de schoolmeester weliswaar het doel is maar dat de twee beschreven zorgleerlingen dat doel nu nog niet kunnen halen. Al is het niet helemaal duidelijk waarom niet. Zouden deze leerlingen de woorden *school* en *verhaal* in hun eigen taal ook niet kennen? En *meester* en *juf*? Misschien wel, en dan is het vooral een T2-probleem. Wellicht had Morsal dit probleem voor Abdullah eenvoudig op kunnen lossen. Misschien is het inderdaad iets wat op conceptueel niveau ligt. Met zulke leerlingen kun je dan ook niet het besluit nemen even gauw een tekstje te lezen, omdat al enige tijd van tevoren met de voorbereiding van die tekst begonnen moet worden..

Ook het goed inleiden van de tekst blijkt geen overbodige zaak. Begin met de al aanwezige kennis op te roepen bijvoorbeeld door gezamenlijk te associëren rond het woord *school* dat hier toch een wat minder makkelijk concept bleek te zijn. Het is meer dan een gebouw waar je om half negen vijf dagen in de week naar toe gaat. De vraag hoe een school er van binnen en van buiten uit ziet in je eigen land en in een dorpje in Afrika had al veel naar voren kunnen halen dat nuttig is voor het begrip van de tekst. Het woord *meester* was vast wel door een leerling naar voren gebracht en met het bord vol zelfgenoemde woorden wordt het lezen en begrijpen van de tekst vast veel gemakkelijker. Als je woorden gaat semantiseren moet je daar eigenlijk ook zelf van tevoren over nagedacht hebben. Als ik bijvoorbeeld wil uitleggen wat een *meester* is, moet ik er dan de nadruk opleggen dat het om een man gaat of dat die man anderen iets wil leren. En een medeleerling die even in de eigen taal een woord kan noemen, is soms een handige uitkomst.

Tja, maar we weten wel dat er vaak onder druk van het moment iets anders uit je mond komt dan de meest ideale en meest verantwoorde vraag of uitleg. Daarom is er ook zo heel dringend een goede NT2-methode nodig voor deze groep leerlingen en daarom moeten docenten zich ook in de eerste plaats houden aan de woordenschatlijn van die nog niet beschikbare methode.